

članci

Natalija Imbrišak

LITURGIJSKO SVIRANJE U GLAZBENOJ ŠKOLI

U glazbenim školama u Hrvatskoj orgulje se kao glavni predmet mogu učiti od rujna 1993. g., kada u Glazbenoj školi u Varaždinu kreće prvi naraštaj učenika. Postupno nakon toga, tu će mogućnost dobiti i učenici u Zagrebu, Puli, Splitu, Karlovcu, Zadru i Šibeniku.

Desetak godina nakon prvih početaka, školska nadzornica prof. Ružica Ambuš-Kiš sazvala je 1. srpnja 2003. godine u Glazbenoj školi u Varaždinu sjednicu na kojoj je konstituirano Stručno vijeće za orgulje te inicirana razmjena mišljenja o mogućnostima unaprjeđenja kvalitete nastave orgulja. Ista tijela, stručna vijeća, osnivana su i za nastavu drugih instrumenata. Njezine preporuke djelatnicima škola bile su da uz postojeći nastavni plan i program, ako dotična škola ima uvjete i nastavnik mjesta u satnici, uvedu i dodatni sadržaj koji bi obogatio i proširio znanja i sposobnosti učenika.

Kao jedan od zaključaka (pod točkom 3) navedene sjednice utvrđeno je sljedeće: »U OGŠ moguće je uvesti orgulje kao fakultativni predmet (30 min. tjedno) za učenike 6. razreda, također i u SŠ za klaviriste i teoretičare. U SŠ moguće je fakultativno izvoditi nastavu onih sadržaja koji ne postoje u sadašnjim planovima i programima, a smatramo da bi bili potrebni ili da za njih postoji interes – npr. komorna glazba, liturgijsko sviranje, improvizacija. Ove sadržaje može odobriti ravnatelj pojedine škole.«

Na sljedećem sastanku Stručnoga vijeća za orgulje, 13. studenoga 2004. godine u Varaždinu, potvrđena je mogućnost uvođenja Liturgijskoga sviranja kao izbornoga predmeta, ako škola ima mogućnosti i ako prof. orgulja ima mjesta u satnici.

Kao predavač orgulja u Glazbenoj školi u Varaždinu, podnijela sam prijedlog Vijeću pročelnika za odobrenje uvođenja Liturgijskoga sviranja 4. rujna 2006. g., nakon osluškivanja interesa i potreba svojih učenika. Većina učenika sudjelovala je na liturgijskim slavljenjima – mnogi su upravo na taj način upoznali zvuk orgulja i poželjeli učiti taj instrument. Neki od njih pjevali su u crkvenom zboru, vrlo često uz orgulje, a bilo je i onih koji su se već samostalno okušali u sviranju pratnje zboru ili sviranju misa. Trebali su predmet koji bi sadržavao znanja i vještine potrebne za uporabu orgulja u liturgiji jer ti sadržaji nisu obuhvaćeni u nastavi orgulja kao glavnom predmetu.

Liturgijsko sviranje u praksi često izvođe nestručne ili priučene osobe. Stručno osposobljen učenik kvalitetnom primjenom svojega glazbenoga znanja u liturgiji unaprijedit će zajednicu u kojoj živi i djeluje. Predmet Liturgijsko sviranje također može potaknuti neke od učenika na budući studij na Institutu za crkvenu glazbu. U posljednjih 14 godina (od 27 godina koliko djeluje Odjel za orgulje u Glazbenoj školi u Varaždinu), uče-

nje Liturgijskoga sviranja izabrali su: Miro Denac, Ivon Fabijanec, Luka Hrgarek, Barbara Turk, Monika Zlatarek, Ines Benko, Lana Kocman, Tomislav Krobot, David Vuković, Neven Boltek, Žana Žganec, Marco Marijan Kupper, Jan Borak, Pavao Kudelić i Luka Kolenko – neki od njih godinu dana, drugi i više od toga. Najmlađi učenik imao je 11 godina. Pojedini su učenici, svirajući redovito mise u svojim crkvama, upoznali cijeli krug jedne crkvene godine i tako stekli dragocjeno iskustvo za budućnost. Učenici koji su aktivni sviranjem na misama ujedno su marljiviji i zainteresiraniji za nastavu ostalih glazbenih disciplina u školi (harmonija, polifonija, osnove dirigriranja, glazbeni oblici...), svjesni koliko

im to znanje pomaže u njihovoj praksi.

Predmet se ponekad nazivao fakultativni, ponekad izborni – u zavisnosti od nazivlja koje je vrijedilo u određenom trenutku, a obuhvaća 1 školski sat tjedno. Trenutačno se izbornima nazivaju tzv. obvezni izborni predmeti u slučaju kojih učenik ima nekoliko mogućnosti izbora za predmet koji mora imati u sklopu svoje satnice. Liturgijsko sviranje pripada skupini neobveznih ili fakultativnih predmeta koji se upisuje po želji, uz zamolbu, ako profesor ima mjesta u satnici.

U nastavku donosim Plan i program predmeta Liturgijsko sviranje sastavljen kako bi mogla započeti nastava toga predmeta.

LITURGIJSKO SVIRANJE – FAKULTATIVNI PREDMET (plan i program)

Ovaj predmet mogu izabrati učenici 4., 5. i 6. razreda Osnovne glazbene škole – glasovir, učenici pripremnik razreda Srednje glazbene škole – teoretski odjel i glasovir, i učenici Srednje glazbene škole – orgulje, teoretski odjel i glasovir. U skladu s potrebama i interesima učenika, ovu nastavu moguće je pohađati jednu školsku godinu (i tako steći osnovno znanje i sposobnosti za izvođenje liturgijskoga sviranja), dvije ili više godina.

Obrazovni cilj:

Obrazovni je cilj predmeta Liturgijsko sviranje upoznati učenika s ulogom i mjestom glazbe u liturgijskom činu te ga osposobiti za sudjelovanje u njemu.

Odgojni cilj:

Odgojni je cilj predmeta Liturgijsko sviranje priprema učenika da u sadašnjosti ili budućnosti primijeni svoje glazbeno umijeće i obogati događanja u svojoj široj društvenoj zajednici.

Sadržaj nastavnoga predmeta Liturgijsko sviranje:

Sadržaj nastavnoga predmeta Liturgijsko sviranje jest glazbena literatura karakteristična za liturgijsku zajednicu kojoj učenik pripada ili koja ga zanima (mise, psalmi, koralni, napjevi...) i umjetnička literatura za orgulje koja se može uključiti u pojedine dijelove liturgije.

PRVA GODINA UČENJA

- upoznavanje s instrumentom (ako taj sadržaj već nije obrađen u okviru glavnoga predmeta Orgulje ili nastave Orgulja fakultativno)
- upoznavanje strukture liturgijskoga čina s obzirom na glazbu: ulazna pjesma, stavci mise, psalam, darovna pjesma, pričesna pjesma, pjesma za kraj liturgije

- jedna misa (Ivo Peran: *Hrvatska misa – Gospodine smiluj se, Slava, Svet, Blagoslovljen, Jaganjče Božji*)
- upoznavanje različitih razdoblja crkvene godine: minimalno jedna pjesma iz svakoga razdoblja (došašće, božićno doba, korizma, uskrsno doba, marijanske pjesme, vrijeme kroz godinu)

DRUGA GODINA UČENJA

- jedna misa (različita od mise obrađene u prvoj godini učenja)
- nekoliko pjesama za svako razdoblje crkvene godine, izbor u skladu s učeničkim potrebama
- izrada uvoda, međustavaka, transpozicija
- jednostavno dodavanje pedala

TREĆA GODINA UČENJA

- jedna misa (različita od misa obrađenih u prvoj i drugoj godini učenja)
  - nekoliko napjeva za svako razdoblje crkvene godine, izbor u skladu s učeničkim potrebama
  - pripjevni psalmi: minimalno četiri psalma
  - darovna pjesma, pričesna pjesma, pjesma za kraj liturgije
- Program ove godine učenja izvodi se uz pedal. Obrade napjeva su troglasne i četveroglasne.

DODATNE GODINE UČENJA

- proširenje i obogaćenje repertoara za cijelu crkvenu godinu
- Program se izvodi uz pedal. Obrade napjeva su troglasne i četveroglasne.

Ispitni zahtjevi:

Uspjeh učenika prve i druge godine učenja vrjednuje se temeljem rada tijekom školske godine.

Učeniku treće godine učenja i učenicima dodatnih godina učenja priznaje se kao ispit samostalno sviranje na jednoj misi u tijeku školske godine.

PRIJEDLOG REPERTOARA

Napomena: Budući da se u geografski različitim krajevima Republike Hrvatske susreću različite inačice predloženih napjeva, kao i specifični napjevi za pojedino uže područje, izbor je najbolje dogovoriti s učenikom prilagođavajući ga njegovim potrebama.

MISE: Ivo Peran: *Hrvatska misa*, Ivo Peran: *Hrvatska misa »Mariji majci crkve«*, Anđelko Klobučar: *Hrvatska pučka misa*, Albe Vidaković: *Misa prva*, Ivan Glibotić: *Misa u C na čast Kristu svećeniku*, xxx: *Koralna misa – anđeoska*, Andrina Maltar: *Misa sv. Andrije*

NAPJEVI:

Došašće: *Padaj s neba, Visom leteć, Zlatnih krila, Poslan bi anđel Gabrijel, Ptičice lijepo pjevaju, Zdravo budi Marijo*

Božićno vrijeme: *Kyrie eleison, Svim na zemlji, Radujte se narodi, Narodi nam se, O Betleme, Veselje ti navješćujem, Veseli se Majko Božja, U to vrijeme godišta, Tri kralja jahahu, Tiha noć, Rodio se Bog i čovjek, Zdravo budi mladi kralju, Dvorani neba*

Korizmeno vrijeme: *Stala plačuć, Počinje se strašna muka, Ja se kajem, Prosti moj Bože, O Isuse daj da pjevam, O Isuse izranjeni, O Isuse ja spoznajem, Sva-ka duša*

Uskrsno vrijeme: *Kraljice neba, Uskrsnu Isus doista, Pjevaj hvale Magdaleno, Radujte se kršćani, Naš je usto Spasitelj iz groba, Nek mine Majko, Gospodin slavno uskrsnu, Isus je uskrsnuo, Na nebu zora rudi, Zora nebom zarudjela*

Marijanske popijevke: *Zdravo Djevo, Čuj nas Majko, Djevice nevina, Ljiljane bijeli, O mila Majko, Sred te se pećine, Kraljice svete krunice, K suncu prosi, Marijo svibnja kraljice, O divna djevice, O Marijo mila*

Vrijeme kroz godinu: *Spasitelju dobri Isukrste, Od sva se četiri vjetra, Sve-možni Bože*

Pripjevni psalmi: *Blizu je Gospod naš, Svi krajevi svijeta, Smiluj mi se Bože, Gospodin je pastir moj, Pogledaj Gospode, Vječna je ljubav njegova, Kliči Bogu sva zemljo, Zahvaljujte Gospodinu, Pjevajte Gospodinu pjesmu novu, Pošalji Duha svojega*

Prinosne popijevke: *Prinosimo dare, Darove kruha i vina, Kruh anđeoski*

Pričesne popijevke: *Kruše života, Uzmite jedite, Sakramentu veličajnom, Ja sam s vama, Zdravo Tijelo Isusovo, Klanjam ti se smjerno, Krist na žalu, Veselo braćo kliknimo, pjesme s tematikom iz danoga ulomka iz evanđelja ili tematikom blagdana koji se toga dana slavi*

Pjesme za ulaz/kraj liturgije: *Oče naš dobri, O silni jaki Bože, Do nebesa, Sa nebesa*

Literatura koja se može uključiti u pojedine dijelove liturgije: Predigre (V. Kollander, V. Novak, F. Dugan st., A. Canjuga, A. Klobučar, A. Vidaković), kraće skladbe ili odlomci iz umjetničke literature za orgulje.

ZAKLJUČAK:

Uvođenje Liturgijskoga sviranja kao fakultativnoga predmeta u glazbene škole potpuno je opravdano; naravno, ondje gdje postoje uvjeti. Stalan interes i iznimno pozitivne povratne informacije učenika ohrabruju, osobito primjenjivost naučenoga u praksi. Neka varaždinski primjer potakne još koju glazbenu školu. Tijekom svih ovih godina bilježim samo jedan paradoks »nadređenih struktura« u odnosu prema ovom predmetu: jedan prosvjetni savjetnik potakne vas na

uvođenje toga sadržaja, a nekoliko godina nakon toga drugi prosvjetni savjetnik pita »Zašto ste to uveli?« U turbulentnim vremenima čestih promjena u našem obrazovnom sustavu, preostaje nam samo ustrajati u nastojanjima za ono što je dobro i potrebno u okviru naše struke, pomagati svojim savjetima i smjernicama da liturgijsko sviranje u našim crkvama i preko naših učenika postane što kvalitetnije.

